



הרב יואל פרידמן

עשרים שנה לעלייתו לגנזי מרומים של מרן הגר"ש ישראל זצ"ל

כבר עשרים שנה שאנו חסרים את מרן הגר"ש ישראל, שעלה לגנזי מרומים ב- י"ט בסיוון תשנ"ה. בהספד על ראש הרבנים לארץ ישראל הגר"א הרצוג זצ"ל, הבחין מרן הגר"ש ישראל זצ"ל (בתור עורך 'התורה והמדינה' ט-י, עמ' א-ד) בין הקברניט לבין המנהיג. הוא ביאר את דברי הגמרא בבא בתרא (צא ע"ב), וזו לשונה:

אותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם, עמדו כל גדולי אומות העולם בשורה ואמרו: אוי לו לעולם שאבד מנהיגו, ואוי לה לספינה שאבד קברניטא. הקב"ה פוקד על אברהם אבינו: 'התהלך לפני ואהיה תמים'. 'התהלך לפני' הוא בחינת הקברניט המפליג אל מעבר לים, בחינה שמציינת את ההנהגה פורצת הדרך כלפי חוץ; ואילו 'והיה תמים' הוא בחינת המנהיג, בחינה המציינת את ההתנהלות במעגלים הפנימיים יותר, בתוך הישיבה ובקרוב בני המשפחה. וכך הוא כתב:

זוהי בחינת הקברניט האמן בעל היד האמיצה והבוטחת המכוונת את הספינה בינות הגלים הזועפים הקמים עליה להטביעה, המפלס בים דרך ובמים עזים נתיבה. אולם אברהם אבינו הצטיין גם בסגולה הפוכה של 'והיה תמים'... 'וילכו שניהם יחדיו' - זוהי בחינת 'ואהיה תמים' שהנה הניגוד המוחלט ל'התהלך לפני'. בבחינה זו הוא מתגלה בביתו כמחנך כמורה כמנהיג היוצק מאישיותו בקרב תלמידו - בניו.

בתור תלמידים, אנו זוכרים את מרן הגר"ש ישראל זצ"ל מעביר את שיעוריו בישיבה בחריפות ובדקדקנות. על הליכותיו, מידותיו והתנהלותו במעגלים הפנימיים של משפחתו, חבריו הרבנים ועוד, אפשר לקרוא ולהתרשם בספרו של הרב ישראל שריר 'גאון בתורה ובמידות - פרקים לדרכו ולדמותו של מרן הגאון הרב שאול ישראל'. כל אלו הם בחינת ה'מנהיג'. אך הרב היה גם פורץ דרך. הוא היה הראשון שעיצב את הדמות של הרב הארץ-ישראלי, שמתמודד עם הבעיות ההלכתיות במשק החקלאי לאחר אלפיים שנות גלות. הוא גם התווה את הדרך והנתיב לחיבור ההלכה עם המדינה שזה עתה הוקמה. הוא התמודד עם כל האתגרים הציבוריים שקמו עם הקמת המדינה בנושאים הקשורים למשפט, לרפואה, לביטחון ועוד. כל אלו באים לידי ביטוי בספריו 'עמוד הימיני', 'ארץ חמדה', 'חוות בנימין', ובספרי 'התורה והמדינה' שערך.

אנו מודים ומברכים את הרב ד"ר אברהם ליפשיץ, ראש מנהל החמ"ד, שנענה לבקשתנו לבחור את הגר"ש ישראלי זצ"ל לדמות שבה יעסוק החינוך הממלכתי דתי דווקא בשנת השמיטה. שכן רבנו ביסס את הפסיקה של הרבנות הראשית לדורותיה, בתוקף תפקידו בתור יו"ר וועדת השמיטה משנת תשי"ב. חשוב שהדור הצעיר, שלא הכיר את הרב, ייפגש עם דמותו ומפעליו ויתרשם הן מן המנהיג' והן מן הקברניט' שבו.

הקדשנו את גיליון אייר-סיוון לזכרו של מורנו ורבנו זצ"ל, וביקשנו מהרבנים חברי המכונים השותפים לכתב העת לכתוב מאמרים הלכתיים בעקבות תורתו של רבנו. ב"ה, שלושה נענו לבקשתנו: הרב יהודה הלוי עמיחי כתב על שיטתו של הגר"ש ישראלי בנוגע לאוצר בית דין; הרב אורי סדן כתב על שיטתו של הרב בעניין זכות השביתה של העובדים; והרב שלמה אישון כתב בעניין המחלוקת של רבנו עם הגר"ש גורן על פרסום דברי תורה בלא רשות הכותב. הרב אישון מחדש שעיקר הקפדתו של רבנו נבעה מן הזהירות שצריכים רבנים לנקוט בעת פרסום דברים ברבים, בפרט בנוגע לדברים שיש בציבור רגישות לגביהם. בעניין זה נספר שכאשר כתבנו את חוברות השמיטה בשנת תשמ"ו, (בהוצאת ועדת השמיטה של הרבנות הראשית), כתבנו בטיוטה הראשונה ש'הקונה סחורה מערבים נכנס לספק 'לא תחנם'...' - ועל כך העיר רבנו:

בכלל נוסח זה נראה כאילו חרם וזה גם סותר את החוק וגם יש בו משמעות חמורה שלא ראוי להטיף לו.

אף שבדרך כלל דבריו היו חדים כתער, והוא לא פחד להביע את דעתו בכל נושא ולהכריע את ההלכה גם בניגוד לדעתם של גדולים, רבנו ידע שלפעמים יש צורך לסגל את מידת הזהירות - 'חכמים היזהרו בדבריכם'. בסיפור קטן זה מתגלות הן מידותיו האישיות, ודמותו כמנהיג והן הנהגתו הציבורית ודמותו כקברניט של ספינת המדינה. ולוואי שנסגל לעצמנו מקצת מן המקצת של מידותיו.

